

ZARZĄDZENIE Nr 12/2012
BURMISTRZA MIASTA I GMINY DZIAŁOSZYCE

z dnia 10 kwietnia 2012 r.

w sprawie zarządzania ryzykiem w Urzędzie Miasta i Gminy w Działoszycach

Na podstawie art. 33 ust.3 ustawy z dnia 8 marca 1990r o samorządzie gminnym /Dz. U z 2001r Nr 142, poz.1591 z późn. zm/ w związku z art. 69 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009r o finansach publicznych / Dz. U. Nr 157, poz. 1240, z 2010r Nr 28, poz.146/, Komunikatu Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009r w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych / Dz. Urz. M. F. Nr 15, poz.84/

§1.

1. W celu poprawnego funkcjonowania systemu kontroli zarządczej w Urzędzie Miasta i Gminy w Działoszycach wprowadzam procedurę zarządzania ryzykiem.
2. Ustalenia niniejszego zarządzenia dotyczą zasad określenia celów i zadań Urzędu, zarządzania ryzykiem związanym z ich realizacją, jak również oceny stopnia ich osiągnięcia.

§2.

Użyte w niniejszym zarządzeniu pojęcia mają następujące znaczenie :

- 1) Burmistrz - Burmistrza Miasta i Gminy Działoszyce;
- 2) Urząd – Urząd Miasta i Gminy w Działoszycach ;
- 3) komórka organizacyjna - referat, samodzielne stanowisko pracy w Urzędzie Miasta i Gminy w Działoszycach;
- 4) kontrola zarządcza – w ujęciu realizacji zadań i celów – każda działalność wspomagająca proces zarządzania Urzędem Miasta i gminy w Działoszycach dla zapewnienia wewnętrznego ładu organizacyjnego, zawierająca uporządkowany wieloelementowy zbiór form i metod oddziaływania na sposób pracy, mający je doprowadzić do wzrostu efektywności funkcjonowania;
- 5) ryzyko – prawdopodobieństwo, że wystąpi określone zdarzenie, działanie lub brak działania i może niekorzystnie wpłynąć na osiągnięcie założonego celu albo zadania bądź projektu. Jego skutkiem oprócz zagrożenia realizacji założonego celu (odchylenie od stanów oczekiwanych) może być również szkoda w majątku lub wizerunku Urzędu albo utrata szansy poprzez niewykorzystanie wszystkich możliwości (osiągnięcie mniej niż to było możliwe). Odnosi się zawsze do zdarzeń przyszłych;
- 6) akceptowany poziom ryzyka – ustalony w niniejszym zarządzeniu poziom istotności ryzyka, przy którym nie jest wymagane podejmowanie działań przeciwdziałających ryzyku;
- 7) zarządzanie ryzykiem – system metod i działań zmierzających do obniżenia ryzyka do akceptowanego poziomu, obejmuje identyfikowanie i ocenę ryzyka oraz reagowanie na nie. Proces zarządzania ryzykiem obejmuje ryzyko występujące we wszystkich procesach decyzyjnych;
- 8) obszar ryzyka – każdy obszar działania (zadanie, proces, zagadnienie, problem) Urzędu, w którym może zaistnieć ryzyko;
- 9) właściciel ryzyka – urzędnik odpowiedzialny za zarządzanie ryzykiem wyszczególnionym w ramach celu strategicznego, operacyjnego lub konkretnego przedsięwzięcia;
- 10) mechanizmy kontroli zarządczej – wszystkie działania i procedury podejmowane lub ustanawiane w celu zwiększenia prawdopodobieństwa realizacji zadań i osiągnięcia celów.

§ 3.

Realizacja zadań przez Urząd wymaga spójnego, odpowiedzialnego o kompleksowego podejścia do wydarzeń, które występują w trakcie wykonywania przez pracowników zadań i które zachodzą zarówno w bliższym i dalszym otoczeniu Urzędu, jak i wewnątrz Urzędu oraz mają wpływ na możliwość osiągnięcia zakładanych celów.

§ 4.

1. Cele i zadania Urzędu określone są w szczególności w budżecie gminy (sporządzony na podstawie cząstkowych planów finansowo-rzeczowych proponowanych przez kierowników komórek

organizacyjnych Urzędu oraz kierowników jednostek organizacyjnych gminy) i wieloletniej prognozie finansowej.

2. Bieżące zadanie realizowane przez Urząd nakreślają również właściwe przepisy prawa administracyjnego materialnego.

3. Zadania w ujęciu ogólnym poszczególnych komórek organizacyjnych określa Regulamin Organizacyjny Urzędu.

§ 5.

Każdy kierownik jednostki organizacyjnej gminy i kierownik komórki organizacyjnej Urzędu zobowiązani są do wykonywania zaplanowanych w danym roku zadań, odpowiadają przed Burmistrzem za stopień realizacji założonych celów, poprzez przedkładanie informacji do sprawozdania z wykonania budżetu w ujęciu półrocznym i rocznym.

§ 6.

1. Miernikiem realizacji celów i zadań realizowanych przez Urząd jest fakt ich fizycznego (mierzalnego) osiągnięcia, a monitorowanie odbywa się poprzez analizę kosztów w trakcie jak i po końcowym rozliczeniu poprzez porównanie planowanego budżetu przedsięwzięcia z jego bezpośrednią realizacją.

2. Monitorowanie celów i zadań jednostek podległych i nadzorowanych odbywa się poprzez kontrolę zarządczą drugiego stopnia a szczególności składanych okresowych sprawozdań przez jednostki.

3. Kryteriami oceny realizacji celów są ponadto kryteria oszczędności (koszt realizacji mniejszy od planowanego), efektywności (osiągnięto więcej niż zakładano) i skuteczności (cel lub zadanie zostało osiągnięte zgodnie z założeniami lub w stopniu je przewyższającym).

§ 7.

1. Zarządzenie ryzykiem w Urzędzie ma na celu maksymalne zmniejszenie wpływu zidentyfikowanego ryzyka (lub jego wyeliminowania) na realizację założonych celów i określonych zadań, co może przyczynić się do bardziej efektywnego ich osiągnięcia.

2. Celem zarządzania ryzykiem jest:

1) usprawnienie procesu planowania i zarządzania;

2) zwiększenie prawdopodobieństwa realizacji zadań i osiągnięcia przyjętych celów;

3) lepsze wykorzystanie zasobów finansowych i ludzkich;

4) poprawa jakości świadczonych usług;

5) pełne wykorzystanie wszystkich dostępnych i pojawiających się możliwości

6) zapewnienie odpowiednich mechanizmów kontroli zarządczej;

7) zapewnienie kierownictwu Urzędu wczesnej informacji o zagrożeniach dla realizacji wyznaczonych celów i zadań.

§ 8.

Proces zarządzania ryzykiem obejmuje:

1) identyfikację ryzyka;

2) analizę ryzyka – ocena jego znaczenia dla realizacji zakładanych celów;

3) odniesienie ryzyka do akceptowanego poziomu;

4) ustalenie metody przeciwdziałania ryzyku;

5) przeciwdziałanie ryzyku;

6) monitorowanie wpływu zastosowanych mechanizmów reakcji na ocenę wagi zdarzenia, analizę wpływu oraz raportowanie procesu;

7) monitorowanie procesu i dokonywanie zmian.

§ 9.

Zadania związane z koordynacją systemu zarządzania ryzykiem w Urzędzie realizowane są przez Zespół Koordynujący, o którym mowa w zarządzeniu Burmistrza w sprawie funkcjonowania kontroli zarządczej w Urzędzie.

§ 10.

1. Kierownicy referatów i pracownicy na samodzielnych stanowiskach pracy, jako właściciele ryzyka, zobowiązani są do współpracy z Zespołem Koordynującym, o którym mowa w § 9 oraz do:
 - 1) identyfikacji ryzyka w odniesieniu do celów i zadań realizowanych przez referat, samodzielne stanowisko;
 - 2) oceny zidentyfikowanego ryzyka;
 - 3) ustalenia metody przeciwdziałania ryzyku i podejmowania działań mających na celu zmniejszenie nieakceptowanego ryzyka.
2. Kierownicy referatów i pracownicy na samodzielnych stanowiskach pracy raz w roku, w terminie do 31 stycznia dokonują identyfikacji i oceny ryzyka, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Identyfikacji i oceny ryzyka w odniesieniu do projektu dokonuje się w każdym innym terminie, gdy projekt będzie realizowany.

§ 11.

1. Identyfikacja ryzyka polega na ustaleniu ryzyka zagrażającego poszczególnym celom i zadaniom Urzędu oraz realizacji budżetu gminy.
2. Podczas identyfikacji ryzyka należy przeanalizować:
 - 1) cele i zadania realizowane przez poszczególnych pracowników;
 - 2) realizację budżetu gminy;
 - 3) zagrożenia związane z osiągnięciem celów i realizowaniem zadań Urzędu oraz z realizacją budżetu gminy wraz z ich wewnętrznymi i zewnętrznymi przyczynami oraz możliwymi scenariuszami rozwoju zdarzeń.
3. Podczas identyfikacji ryzyka stosowana jest kategoryzacja ryzyka
4. Ustala się następujące kategorie (obszary) ryzyka:
 - 1) ryzyko finansowe;
 - 2) ryzyko dotyczące zasobów ludzkich;
 - 3) ryzyko działalności;
 - 4) ryzyko zewnętrzne.
5. Przykłady ryzyk występujących w ramach poszczególnych kategorii (obszarów) określa załącznik Nr 1 do niniejszego zarządzenia.

§ 12.

1. Ocena ryzyka polega na określeniu wpływu i prawdopodobieństwa ziszczenia się ryzyka, a następnie ustalenia jego istotności według zasad określonych w § 13.
2. Określenie wpływu ryzyka polega na ustaleniu przewidywanych skutków jakie będzie ono miało dla realizacji zadania, osiągnięcia celu lub realizacji budżetu, wystąpienia zdarzenia objętego ryzykiem. Do określenia wpływu używany jest opis jakościowy przy zastosowaniu skali ocen: wysoki, średni, niski.
3. Określenie prawdopodobieństwa ziszczenia się ryzyka polega na ustaleniu przewidywanej częstotliwości występowania zdarzenia objętego ryzykiem w trakcie roku. Do określenia prawdopodobieństwa stosowany jest opis jakościowy przy zastosowaniu skali ocen: wysokie, średnie, niskie.
4. Podczas określania wpływu i prawdopodobieństwa ziszczenia się ryzyka stosowane są zasady zawarte w załączniku Nr 2 do niniejszego zarządzenia – tabela Nr 1 i Nr 2.

§ 13.

1. W oparciu o dokonaną ocenę wpływu i prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka ustalany jest poziom istotności ryzyka, wg wzoru:

$$\text{Istotność ryzyka} = \text{prawdopodobieństwo} \times \text{wpływ}$$

2. Ustala się następujące poziomy istotności ryzyka:

- 1) Ryzyko poważne – czyli ryzyko o wysokim wpływie oraz wysokim lub średnim prawdopodobieństwie oraz średnim wpływie i wysokim prawdopodobieństwie;
- 2) Ryzyko umiarkowane – czyli ryzyko o wysokim wpływie i niskim prawdopodobieństwie, ryzyko o

średnim wpływie oraz średnim lub niskim prawdopodobieństwem a także ryzyko o niskim wpływie i niskim prawdopodobieństwie;

3) Ryzyko nieznaczące – czyli ryzyko o niskim wpływie i średnim prawdopodobieństwie, a także ryzyko o niskim wpływie i niskim prawdopodobieństwie.

3. Do ustalania poziomu istotności ryzyka stosuje się tabele nr 3 z załącznika Nr 2 do niniejszego zarządzenia.

§ 14

1. Ryzykiem akceptowanym jest ryzyko nieznaczące.

2. Ryzyko przekraczające akceptowany poziom – tj. poważne i umiarkowane wymaga podjęcia działań w celu zmniejszenia ryzyka do akceptowanego poziomu.

§ 15.

1. Metodami przeciwdziałania ryzyku są:

1) kontrolowanie ryzyka – stosowanie mechanizmów kontroli zarządczej;

2) przeniesienie ryzyka – przekazanie ryzyka podmiotowi zewnętrznemu np. w drodze ubezpieczenia;

3) przesunięcie w czasie;

4) tolerowanie, akceptacja ryzyka – pogodzenie się z ewentualnymi konsekwencjami i zaniechanie dalszych działań.

2. W celu określenia metody przeciwdziałania ryzyku należy przeanalizować:

1) przyczyny (źródła) ryzyka i możliwe scenariusze rozwoju wydarzeń;

2) istniejące mechanizmy kontroli stosowane w celu ograniczenia lub uniknięcia tego ryzyka;

3) skuteczność istniejących mechanizmów kontroli, tj. zakres w jakim przeciwdziałają ryzyku, a poprzez to ułatwiają lub utrudniają realizację ustalonych celów i zadań.

3. Mechanizmy kontroli stanowią reakcje na ryzyko, Do ogólnych mechanizmów kontrolnych w Urzędzie w szczególności należy:

1) dokumentacja systemu kontroli zarządczej (procedury, instrukcje, wytyczne);

2) dokumentowanie i rejestrowanie operacji finansowych i gospodarczych;

3) podział obowiązków;

4) weryfikacja, w tym kontrola wstępna, bieżąca i końcowa;

5) wydzielenie lub wyznaczenie osoby do prowadzenia kontroli (funkcjonalnej i instytucjonalnej);

6) nadzór;

7) rejestrowanie odstępstw od zasad opisanych w procedurach, instrukcjach;

8) ochrona zasobów – ograniczenie dostępu do zasobów materialnych, finansowych;

9) zastosowanie mechanizmów kontroli systemów informatycznych;

10) plany ochrony fizycznej;

11) plany awaryjne

§ 16.

1. Na podstawie dokonanej identyfikacji i oceny ryzyka oraz określenia metody przeciwdziałania ryzyku, kierownicy referatów i pracownicy na samodzielnych stanowiskach pracy, w terminie o którym mowa w § 10 ust. 2 sporządzają w 2 egzemplarzach „Arkusze identyfikacji, oceny oraz określenia metody przeciwdziałania ryzyku”, zwane dalej „arkuszami”, według wzoru zamieszczonego w załączniku Nr 3 do niniejszego zarządzenia.

2. Odnotowania w arkuszach wymagają zidentyfikowane w danym roku ryzyka, natomiast dla ryzyka przekraczającego akceptowany poziom (ryzyko poważne i umiarkowane) należy wskazać planowane metody ograniczenia go do akceptowanego poziomu.

3. Jeden egzemplarz arkusza, o których mowa w ust. 1 przedkłada się za pośrednictwem Sekretarza Gminy, Zespołowi Koordynującym, odpowiedzialnemu w Urzędzie za koordynację kontroli zarządczej.

4. Arkusze, sporządzone przez osoby, o których mowa w ust. 1 stanowią cząstkowe rejestry ryzyk a po skompletowaniu z wszystkich stanowisk pracy stanowią zbiorczy rejestr ryzyk zidentyfikowanych w

Urzędzie.

5. Powstały na dany rok zbiorczy rejestr ryzyk w Urzędzie, przedkładany jest w terminie do 15 lutego każdego roku Burmistrzowi, do zatwierdzenia.

§ 17.

Osoby sporządzające arkusze, o których mowa w § 16 ust. 1 zapewniają stosowanie metod przeciwdziałania ryzyku ustalonych w arkuszach a w razie zaistniałej potrzeby przygotowują projekty stosownych aktów wewnętrznych określających mechanizmy kontroli i przedstawiają Burmistrzowi w celu ich akceptacji i wprowadzenia do stosowania.

§ 18.

1. Zidentyfikowane ryzyko oraz ustalone metody jego ograniczenia do akceptowanego poziomu są na bieżąco monitorowane przez kierowników referatów i pracowników na samodzielnych stanowiskach pracy czyli właścicieli ryzyk, którzy oceniają poziom zidentyfikowanego ryzyka oraz skuteczność stosowanych metod jego ograniczenia.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1 spostrzeżenia, uwagi w odniesienia do monitorowania ryzyka w swojej komórce, mogą przedstawiać na okresowych naradach z udziałem kierownictwa Urzędu.

§ 19.

Zespół Koordynujący kontrolą zarządczą raz w roku przedstawia na naradzie prowadzonej przez Burmistrza zidentyfikowane ryzyka o najwyższej istotności a właściciele ryzyk informują o podejmowanych w ciągu roku działaniach mających na celu ograniczenia występujących ryzyk do poziomu akceptowanego.

§ 20.

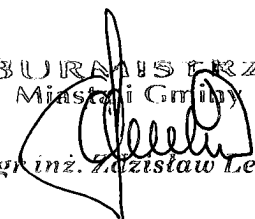
Wykonanie zarządzenia powierzam Zespołowi Koordynującemu zarządzaniem ryzykiem w Urzędzie oraz kierownikom referatów i pracownikom na samodzielnych stanowiskach pracy.

§ 21.

Zobowiązuję wszystkich pracowników Urzędu do ścisłej współpracy przy wykonywaniu zadań przez osoby, o których mowa w § 20.

§ 22.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podjęcia.

BURMISTRZ
Miasta i Gminy

mgr inż. Zdzisław Lehs

Przykładowe kategorie (obszary) ryzyka

Poniższa tabela przedstawia przykładowe kategorie ryzyka wraz z przykładami dotyczącymi jego możliwych źródeł (przyczyn) oraz skutków. Tabela nie określa zamkniętego katalogu ryzyka.

Ryzyko finansowe	
Budżetowe	Związane z planowaniem dochodów i wydatków, dostępnością środków publicznych na rachunku, dokonywaniem wydatków i pobieraniem dochodów
Oszustwa i kradzieży	Związane ze stratą środków rzeczowych i finansowych będącą wynikiem przestępstwa lub wykroczenia.
Podlegające ubezpieczeniu	Związane ze stratami finansowymi, które mogą być przedmiotem ubezpieczenia np. ryzyko pożaru, wypadku.
Zamówień publicznych i zlecenia zadań publicznych	Związane z podejmowaniem decyzji oraz udzielaniem zamówień publicznych lub zlecaniem zadań publicznych innym podmiotom np. ryzyko naruszenia zasad, form lub trybu ustawy o zamówieniach publicznych.
Odpowiedzialności finansowej	Związane z obowiązkiem zapłaty kwot pieniężnych tytułem np. odszkodowań, odsetek karnych, kosztów procesowych.
Realizacja programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej	Związane z wystąpieniem nieprawidłowości przy wykorzystaniu środków z Unii Europejskiej.
Ryzyko dotyczące zasobów ludzkich	
Pracowników	Związane z liczebnością i kompetencjami pracowników, szkoleniami, wprowadzenie nowych zadań bez zabezpieczenia kadrowego.
BHP	Związane z bezpieczeństwem warunków pracy i wypadkami przy pracy.
Ryzyko działalności	
Regulacji wewnętrznych	Związane z istnieniem i aktualnością regulacji wewnętrznych.
Organizacji i podejmowania decyzji	Związane ze strukturą organizacyjną, organizacją pracy oraz przekazywaniem obowiązków i uprawnień np. ryzyko nieprecyzyjnie określonych zakresów obowiązków, ryzyko braku formalnie powierzonych obowiązków, ryzyko nieodpowiedniej struktury organizacyjnej, ryzyko nieprawidłowo wydanej decyzji, zapewnienie terminowego ogłaszania aktów normatywnych, w tym przepisów prawa miejscowego.
Kontroli funkcjonalnej i samooceny	Związane z funkcjonowaniem systemu kontroli zarządczej np. ryzyko niedostatecznej kontroli, ryzyko nieskutecznych mechanizmów kontrolnych.
Informacji	Związane z jakością informacji na podstawie, których podejmowane są decyzje np. ryzyko braku komunikacji wewnętrznej .
Wizerunku	Związane z wizerunkiem Urzędu np. ryzyko negatywnych opinii i artykułów w prasie.
Systemów informatycznych	Związane z używanymi w Urzędzie oraz jednostce organizacyjnej systemami i programami informatycznymi oraz ochroną danych w sieci np. ryzyko awarii systemu, ryzyko dostępu do danych przez nieuprawnione osoby, ryzyko niekontrolowanej modyfikacji danych.
Ryzyko zewnętrzne	
Infrastruktury	Związane z infrastrukturą np. wyposażeniem, bazą lokalową, środkami transportu i środkami łączności.
Gospodarcze	Związane z czynnikami ekonomicznymi np. kursy walut, inflacja.
Środowiska prawnego	Związane ze skomplikowaniem i zmianami prawa oraz niejednostajnym orzecznictwem.

Tabela Nr 1

1. Zasady oceny wpływu ryzyka

Wpływ	Przesłanki
Wysoki – 3 pkt	Zdarzenie objęte ryzykiem powoduje uszczerbek mający krytyczny lub bardzo duży wpływ na realizację kluczowych zadań albo osiągnięcie założonych celów – poważny uszczerbek w zakresie jakości wykonywanych zadań, poważna strata finansowa albo na wizerunku. Z wystąpieniem zdarzenia objętego ryzykiem wiąże się długotrwały i trudny proces przywracania stanu poprzedniego.
Średni - 2 pkt	Zdarzenie objęte ryzykiem powoduje znaczącą stratę posiadanych zasobów, ma negatywny wpływ na efektywność działania, jakość wykonywanych zadań, reputację Urzędu oraz jednostki organizacyjnej. Z wystąpieniem zdarzenia objętego ryzykiem może się wiązać trudny proces przywracania stanu poprzedniego.
Niski – 1 pkt	Zdarzenie objęte ryzykiem powoduje niewielką stratę finansową, zakłócenie lub opóźnienie w wykonywaniu zadań. Nie wpływa na reputację Urzędu oraz jednostki organizacyjnej. Skutki zdarzenia można łatwo usunąć.

Tabela Nr 2

2. Zasady oceny stopnia prawdopodobieństwa ziszczenia się ryzyka:

Prawdopodobieństwo	Przesłanki
Wysokie – 3 pkt	Istnieją uzasadnione powody by sądzić, że zdarzenie objęte ryzykiem zdarzy się wielokrotnie w ciągu roku.
Średnie – 2 pkt	Istnieją uzasadnione powody by sądzić, że zdarzenie objęte ryzykiem zdarzy się kilkakrotnie w ciągu roku.
Niskie – 1 pkt	Istnieją uzasadnione powody by sądzić, że zdarzenie objęte ryzykiem zdarzy się raz w ciągu roku lub nie zdarzy się w ciągu roku.

Tabela Nr 3

3. Poziom istotności ryzyka

Ryzyko poważne 6-9 pkt	Ryzyko o wysokim wpływie oraz wysokim lub średnim prawdopodobieństwie. Ryzyko o średnim wpływie i wysokim prawdopodobieństwie
Ryzyko umiarkowane 3-5 pkt.	Ryzyko o wysokim wpływie i niskim prawdopodobieństwie, Ryzyko o średnim wpływie oraz o średnim lub niskim prawdopodobieństwie, Ryzyko o niskim wpływie i wysokim prawdopodobieństwie.
Ryzyko nieznane 1-2 pkt	Ryzyko o niskim wpływie oraz o średnim lub niskim prawdopodobieństwie.

Załącznik Nr 3
do Zarządzenia Nr 12/2012
Burmistrza Miasta i Gminy Działoszyce
z dnia 10 kwietnia 2012r.

.....
(komórka organizacyjna)

Arkusz identyfikacji, oceny oraz określania metody przeciwdziałania ryzyku

Ryzyko					Przeciwdziałanie Ryzyku	
Lp.	Cel - zadanie	Ryzyko wraz z podaniem kategorii	Wpływ (wg skali punktowej)	Prawdopodobieństwo w/O (wg skali punktowej)	Istotność ryzyka (ilość w/wpływ i prawdopodobieństwa)	Planowana metoda przeciwdziałania
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.						
2.						
3.						

.....
(podpis kierownika referatu/pracownika na
samodzielnym stanowisku pracy)

Data sporządzenia.....

Zasady wypełniania Arkusza:

Kolumna	Sposób wypełnienia
1.	Numer kolejny celu lub zadania.
2.	Nazwa celu lub zadania.
3.	Wskazanie kategorii ryzyka oraz jego krótki opis.
4.	Ocena wpływu w skali: wysokie – 3 pkt, średni – 2 pkt, niski – 1 pkt.
5.	Ocena prawdopodobieństwa w skali: wysokie – 3 pkt, średnie – 2 pkt, niskie – 1 pkt.
6.	Poziom istotności ryzyka wynikający z przyznanych ocen prawdopodobieństwa i wpływu wg skali: ryzyko poważne – 6 lub 9 pkt, ryzyko umiarkowane – 3 lub 4 pkt, ryzyko nieznaczne – 1 lub 2 pkt.
7.	Wskazanie planowanej metody przeciwdziałania ryzyku.